

ŠALCERNIS

Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcija

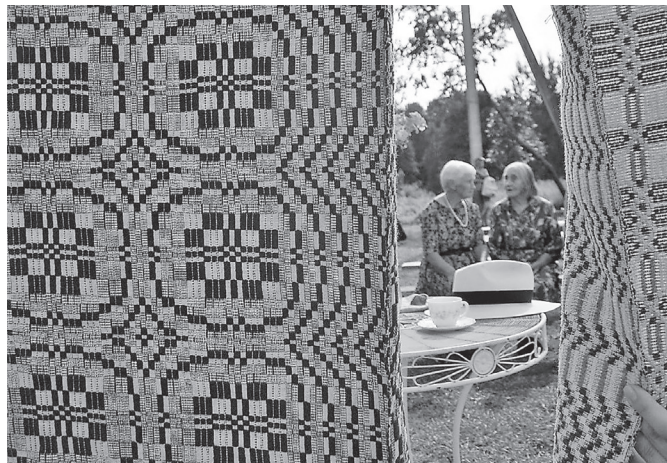
Nr. 107 2018 m. Spalis

Praėjusios vasaros aidai

Vakarykštės dienos užmiršti negalima. Ji turi mus mokyti. Jeigu ir nieko labai įspūdingo neatsimeni negali sakyti, kad ta diena buvo tuščia. O kai prabėga vasara, net trys kalendoriuje pažymėti mėnesiai, prisiminimų turėtų būti daug. Tiesa, kai kas sako, kad atminty ilgiausiai išlieka buitiski absurdoi ir smulkmenos. Bet ir absurdoi, ir maži stresai yra gyvenimo druska. Ir kai Musteikoje, minint lietuviškos mokyklos įkūrimo šimtmetį, suruošiamas vaidinimas, argi iš tų menkų smulkmenų nesusidaro dideli ir svarbūs dalykai? Gamtininką Tada Ivanauską gal ir lengviau suvaidinti, o kaip atkurti jo žmonos, mokytojos Honoratos Paškauskaitės-Ivanauskienės charakterį? Dabar visi sako, kad vaidinimas labai pavyko.

Musteika ilgai ruošėsi mokyklos šimtmečio minėjimui, o į Kasčiūnų kaimą prie Merkio, į Juozo ir Zosės Jakavonių sodybą, netikėtai atvažiavo Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė. Šitaip dar kartą prisimenama Lietuvos pokario rezistencija, pagerbiamas partizanas Juozas Jakavonis-Tigras. Prieš aštuonerius metus, 2010-aisiais Lietuvos Prezidentė lankėsi ir Musteikoje, tada visiems svečiams Romas Norkūnas rodė, kaip bitininko dūmė užkuriama su titnagu ir skiltuvu.

Apie 1992-ųjų vasarą taip rašėme: vasara buvo lyg žaizdras. Ir 2015-aisiais buvo karšta, tada labai nuseko Nemunas. O kaip po kelerių metų prisiminsime 2018-ųjų karščiausias, sausringiausias dienas? Svarbiausias, ne iš karto suprantamas reiškinys tikriausiai buvo toks: daržai džiūsta kaip

*Musteikos kaime, minint mokyklos įkūrimo šimtmetį.
Romo NORKŪNO nuotrauka, 2018 m.*

niekada, vasariniai javai išbalso nesulaukę brandos, maži upeliai nusenka, o Nemuno vandens lygis visą vasarą laikosi aukštas. Keista, žinoma, ir tai, kad avietės sužydėjo rugsėjo viduryje, o grybų daugiau atsirado ne Dzūkijoje, o Žemaitijoje.

*Lietuvos Respublikos prezidentė Dalia Grybauskaitė, gerdama arbatą su Juozu Jakavoniu-Tigru, partizano anūkei Miglei, įstojusiai mokytis į universitetą Anglijoje, sakė, „...kad mokytis teks visą gyvenimą“, bet kitose šalyse vis tiek bus svetima. Partizano anūkė Prezidentę patikino, kad po studijų grįš į Lietuvą.
Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2018 m.*

Panerti, kad išnirti toliau

Dzūkijos nacionalinio parko laikraštyje „Šalčinis“ per keletą dešimtmečių daug buvo parašyta apie Dzūkijos šaltinius. Viskas, ką pavadiname žodžiu šaltinis, kažką savyje neša – vandenį, žinią ar dar kažką... Šaltinis privalo nunešti tai, ką neša...

Gamtoje šaltinis paprastai išteka iš žemės gelmių ir įteka į didesnę upelį, upę, ežerą – atplukdo ten savo vandenį. Bet gali būti ir kitaip – smėlynuose šaltiniui ne visuomet pavyksta savo vandenį plukdyti virš žemės paviršiaus – kartais tenka vėl grįžti į požemį, iš kur šaltiniai ir atsiranda.

Štai ir smėlingoje Dzūkijoje kai kurie šaltiniai tekėdami, garmėdami nepasiekia kitų paviršinių vandens telkinių, o būna priversti vėl panirti, tiesiog susigerti į labai laidžius smėlynų kodus. Panyrančių į žemės gelmes šaltinių Dzūkijos nacionaliniame parke galima pamatyti keliose vietovėse – viena jų – Panaros ir Dubaklonio kaimų apylinkės.

Panaros kaimo, esančio prie Nemuno, pavadinimas kilęs iš žodžių „panerti“, „panyra“. Tad kas gi čia paneria? O paneria prie Panaros jau minėti šaltiniai. Prie Panaros ir Dubaklonio kaimų dabar yra trys panyrantys šaltiniai. Jie išteka Nemuno slėnio viršutiniuose šlaituose (viršutinėse terasose – tolokai nuo upės), tačiau tekėdami link Nemuno tiesiogiai jo nepasiekia, o susigeria į smėlingą dugną. Visgi jų vandenys vėl išnyra iš žemės gelmių į paviršių jau arčiau Nemuno – čia šaltiniai šlaituose vėl išteka į paviršių.

Baryno ravas sausas. Gintauto KIBIRKŠČIO nuotrauka.

Ir įdomiausias iš visų čia turbūt yra šaltinis, kurį Dubaklonio žmonės vadina Ravu arba Baryno ravu. Šio upeliuko ištakos yra 2 km nuo Nemuno kairiojo kranto. Tekėdamas žemyn upeliukas, likus apie 500 – 600 m iki Nemuno, dažniausiai išdžiūsta, o tame

Greta Pilnų namų bendruomenės tekantis upelis taip pat dingsta pievoje už kelių šimtų metrų, kad vėl išnirtų netoli Nemuno. Mindaugo LAPELĖS nuotrauka.

pačiame slėnyje 300 – 330 m atstumu nuo Nemuno vanduo vėl išteka į paviršių. Vanduo čia pamažu išnyra į paviršių sausos vagos dugne.

Tirpstant snigui pavasariinių polaidžių metu vanduo Baryno rave visgi bėga visa vaga link Nemuno (jo tiek būna daug, kad visas nespėja susigerti į smėlingą dugną) – vėliau baigiantis pavasariui ar atėjus vasarai dalis vagos vidurupyje vėl lieka sausa. Ir taip kartojasi metai iš metų. Bet šio šaltinio išdžiūvimo (arba panėrimo) ir vieta, ir laikas kiekvieną kartą būna skirtingi. Antai sausringą 2018 metų vidurvasarį šaltinis, rodos, turėjo greitai pranykti, o tekėjo ištisine vaga link Nemuno iki rugpjūčio pradžios, nes gruntiniai vandenys dar 2018 metų žiemą bei pavasarį buvo gausiai papildyti ir net per sausrą šaltinis nepristigo vandens. Tik vasaros gale ištisinė vaga „nutrūko“ ir vanduo link Nemuno vėl nukeliauvo požemiu... Turbūt galima teigti, kad šio ir kitų šaltinių panėrimas ir tolimesnis naujas išnirimas – tai gamtos kompromisas – panerti, kad išnirtų kiek tolėliau, o ne išgaruotų...

Gintautas KIBIRKŠTIS

Ekskursija į pelkę

Paskutinę gegužės dieną, ketvirtadienį, mes turėjome važiuoti į pelkę pavadinimu „Meškos šikna“. Su mumis važiavo klasės auklėtoja Rita Černiauskienė, gamtos ir žmogaus dalyko mokytoja Kristina Vyšniauskienė ir Dzūkijos nacionalinio parko gamtininkas Mindaugas Lapelė. Visiems buvo staigmena, kai Mindaugas atsivedė savo šunelį Pipirą. Pipiras važiavo kartu.

Važiuodami matėme Trasninko kaimą, kur M. Lapelė mūsų paklausė, ar visis pasiėmėme pasus. Mat to kaimo sodybos kažkada buvo Lietuvoje, o daržai Lenkijoje. Kai žmonės eidavo ravėti daržų, turėjo su savimi pasiimti ir dokumentus, nes kitaip juos būtų suėmę. Gerai, kad dabar ten Lietuvos teritorija.

Pagaliau pasiekėme ir Marcinkonių kaimą, kuriame pirmiausia ir pasukome į pelkę „Meškos šikna“. Pasirodo, ją taip vadina žmonės todėl, kad tai tolimiausia vieta, nutolusi nuo kaimo, o žmonės visada bijo to, kas toli. O jau po patį raistą braidėm basi. Mūsų gidas sakė, kad pelkėje vanduo rūgštus, todėl joje braidyti yra sveika, o augalai ten maži ir žemi. Dar sakė, kad Europos šalys spanguoles vadina gervių uogomis, mat parskridusios gervės jas lesa. Spanguolės žydi kaip maži ciklamenai. Apkalbėjom dar kelis augalus, tarp jų: švelylius, girtuokles ir kitus. Kai ėjom pelkę, Tomas iki kelių įsmigo į kiminus. Atrodė juokingai.

Toliau iki Gaidžio kopos ėjom pėstute, irgi basi. Kopa buvo labai graži – tokia kaip prie jūros. Ant jos augo smiltyniniai šepetukai, o jų siauri lapeliai buvo nebe žali, bet violetiniai. Ten smagiai praleidom laiką. Berniukai rado šlaitą, nuo kurio šokinėjo. Paskui prie jų prisijungė ir mergaitės. Gamtininkas Mindaugas parodė „pavojingiausia“ Dzūkijos žvėrį – skruzdžių liūtą! Jo urvelis panašus į mažą duobelę. O tada jau Tomas rado pėdsakus ir visi sulėkė ten. Tai buvo mažo paukštelio pėdsakai. Galiausiai Erikas rado keistą parūdijusią metalinę E raidę. Žodžiu, tapome ir pėdsekliais, ir archeologais.

Po to važiavom į Marcinkonių etnografijos muziejų. Pievelėje prieš muziejų auklėtoja patiesė patiesalą ir pradėjome

pietauti. Auklėtoja leido berniukams eiti į parduotuvę. Būtų ėjusios ir mergaitės, bet nenorėjo. Kai jie grįžo, Tomas garsiai sušuko: „Baba!“ Visi sužiūro į jį, o jis nulėkė prie tvoros, nes ten pamatė savo močiutę. Kai visi pavalgėme, mus pasitiko vyrukas pavarde Bajoriūnas, o vardu Jonas. Jis mums parodė 102 metų senumo lovos užtiesalą ir papasakojo, kaip dažyti siūlus ir dar daugelį kitų dalykų paporino. Na, kaip ir supratot iš pavardės, „skaldė bajerius“.

Po muziejaus važiavom į Marcinkonių lankytojų centrą, kur mūsų laukė Lapelė ir Pipiras. Centre buvo labai įdomu, nes ten žaidimų, ekspozicijų ir dar daug įdomių faktų. Iš ten važiavom prie Skroblaus upės. O koks jo šaltas vanduo... Skroblaus pavadinimą upė gavo todėl, kad jos ištakose auga skroblaus medžiai. Visi braidžiojo. Kai grįžom į pavėsinę, prie kurios sustojom, gavom nuo auklėtojos po vaflių ir pasakėm, kas mums labiausiai patiko ir kokie mes buvome per ekskursiją. O buvom tikrai draugiški ir laimingi!

Kai grįžom į Merkinę, visi buvo labai patenkinti. Ši ekskursija išties pavyko!

Rugilė PLUTULIAVIČIŪTĖ, 5 kl.,
Merkinės Vinco Krėvės gimnazija

Mindaugas Lapelė ir Pipiras.
Ritos ČERNIAUSKIENĖS
nuotrauka, 2018 m.

Basakojai penktokai Meškos šiknos pelkėje. Kristinos VYŠNIAUSKIENĖS nuotrauka, 2018 m.

Aplink Liškiavio ežerą

Kur slepiasi Aklalis?

Apeiti aplink Liškiavio ežerą nenutolstant nuo krantų beveik neįmanoma. Ne todėl, kad krantai vingiuoti ir pelkėti, o todėl, kad rytinėje pusėje, kur auga juodalksniai ir pušys, slepiasi keistas, sunkiai surandamas ežerėlis Aklalis. Tarp Aklalio ir Liškiavio ežerų yra nendrių džunglės ir žemapelkiniai liūnai. Rytiniame Aklalio krante yra ir aukštapelkės plotelių, ir žemapelkių su baltai žydinčiais baliniais žingininiais ir kupstynių su vaivorais, bet atklampoti iki ežerėlio vandens labai sudėtinga.

Liepiškių gyventojas Jonas Aleksonis sako, kad Aklalį su Liškiaviu jungia protaka, ir ja galima praplaukti valtį, tik reikia turėti kirvį, nes griūna ten patrešę beržai ir juodalksniai. Jono Aleksonio tėvas Pranas pokario metais slėpė partizanų vadą pulkininką Juozą Vitkų-Kazimieraitį. Liepiškiuose, Liškiavio ežero pakrantėje, kur buvo Kazimieraičio bunkeris, dabar pastatytas paminklas. O Jono Aleksonio senelis, taip pat Jonas, 1905 metais sugrįžęs iš Amerikos, pirkė žemės iš ponios Chomentovskos dvaro. Todėl dabar pušynai ir juodalksnynai aplink Aklalį yra Aleksonių nuosavybė. O Aklalis? Tas mažas, tik dviejų hektarų ploto ežeriukas taip pat pri-

klauso Jonui Aleksoniui, tiktai tas turtas labiau galįdomus gamtininkams, ne ūkininkams. Ir pamatyti jį galima tik turint valtį.

Takelis, kuriuo veda mane šių paslaptinių vietų šeimininkas, vingiuoja per vingiorykščių pievą, per seną juodalksnyną. Vandens vis daugiau, bet atsiranda kūlgrinda. Einame tyliai ir atsargiai. Po kojomis slidžios lentos, o iš abiejų pusių – raisto samanos. Jausmas gana keistas, juk slenkame senovine kūlgrinda. Ežerėlis pasirodo staiga. Tylus ir vienišas. Tik zuja virš vandens melsvi laumžirgiai. Sėdame į valtį, laukiančią mūsų slaptoje įlankėlėje. Jonas Aleksonis pamažu iriasi pačia pakrante. Pirmiausia mane nustebina alavijinių aštrių sąžalynai. Dideli dygliuoti šviesiai žali kupstai iškyla kiekvienoje įlankėlėje. O atviresnėse vietose jie jau nusken-dę ant dugno. Bet dugno čia nėra: Jonas Aleksonis sako, kad pririštas sunkesnis akmuo prie ilgiausios virvės smenga ir smenga, o su kartimi nė nebandyk nieko pasiekti, nėra tokios karties. Dumblas, dumblas. Bet vanduo skaidrus. Šiandien skaidrus, nes visai nėra vėjo. Iš dumblo visur kyla varpotosios plunksnalapės. Rytiniame Aklalio pakrašty – ežeriniai meldai, vandeninės monažolės ir permautalapės plūdės, o šiauriniame žydi vandens lelijos. O štai ir

Dar vieną Aklalį turime ir Dzūkijos nacionaliniame parke greta Lynežerio kaimo – užaugantį aukštapelkinį ežerėlį fantastiškai vingiuotais krantais. Mindaugo LAPELĖS nuotrauka, 2011 m.

neplati protaka, jungianti ežerėlį su Liškiavio ežeru. Bet Liškiavio nematyti, nes Aklalį iš visų pusių supa nendrynai, šalteksnynai ir juodalksnynai... Stropiai žiūriu į vandenį, gal pasirodys kokio žuvelė. Staiga kažkas sutamsuoja tarp gelsvai pilkų plunksnalapių. Valtis palengva slysta pirmyn, aš žvilgteliu į irkluo-toją, ir jis tyliai pairia atgal. Štai tas juodas gilus šu-linys, baugiai tamsuojantis tarp gelsvų, garbanotų žolynų. Kas čia galėtų būti? Jonas Aleksonis šypsosi ir aiškina: aš gi sakiau, kad dugno niekur nėra, o tarp žolynų ir dumblo pasitaiko tokios juodos kiaurymės, kažkas sakė, kad tose vietose gali būti iš giliai ky-lantys virduokliški šaltiniai... Grįžtame į mažą savo uostą. Ant prieplaukos lentos tupi didžiulė ežerinė varlė ir šildosi prieš saulę. Tai ne ta mažiukė kūdri-nė žaliuokė, o ežerinė, pati didžiausia mūsų krašto varlė. Sako, kad ji gali griebti net mažą žuvelę. Gra-ži varlė, gražiai ir šoka į vandenį, greitai plaukia, bet Jonas Aleksonis sako, kad žaltys plaukia kur kas grakščiau, būna, kad ateini, o jis tūno ant kranto, vikriai nušliaužia, ir taip lengvai plaukia, tik galva su geltonom „ausim“ iškelta virš vandens... Dėko-ju Jonui Aleksoniui už nekasdienišką ekskursiją. Ir jaučiu, kad nežinosiu dabar, ką galima rašyti apie šį vieno žmogaus godojamą ežerėlį, o ko negalima. Ar išduoti paslaptį, kaip šių paslaptinių vietų šeimininkas retkarčiais pasigauna keletą stambių lynų pietums? Matyt, kad ne. O apie tą neišmatuojamą vandens gelmę reikia pasakoti kuo baisiau, kad niekam nekiltų noras vienam čia su kokia gumine pūsle pasiirstyti. Prisimenu dabar, ką prieš dešimtį metų man porino žvejys Jonas Balčius iš Gailiūnų. Maža-me Pamelnio ežerėlyje, per kurį prateka Kreisos upelis, jis laikė savo luotą, ir niekada jo neprirakin-davo prie juodalksnio. O kam rakinti, sakė jis, vis tiek niekas tokiu luoteliu plaukti nemoka, kartą kažkas pabandė, išvirto, ir nebejudina. Su luotu – kaip su dviračiu, jei nemoki, tai ir nepaplauksi...

Keista rekreacija rytinėje Liškiavio pakrantėje

Tokia slėpinga yra pietvakarinė Liškiavio ežero pakrantė. Dar reiktų paminėti, kad kalvotame beržy-ne netoli Aklalio žydi orchidiniai augalai – dvilapės blandys. O pats Aklalis yra tikras mikrodraustinis. Skandinavijos šalyse ūkininkams ir miškų savini-kams, saugantiems tokius mažus draustinius, valsty-bė moka premijas.

O kaip atrodo kita, šiaurinė šio labai ilgo ri-ninio ežero pakrantė? Čia daugiau atvirų vietų, bet viena pakrantės atkarpa šalia Onos Slautienės sody-

*Liškiavio ežeras nuo Liepiškių kalvų.
Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka. 2015 m.*

bos smarkiai sugadinta. Kažkoks verslininkas iš Vilniaus nusipirko daug žemės, susipyko su kaimynais tiesdamas naują žvyrkelių prie ežero, privežė smėlio, žvyro ir akmenų skaldos, nušienavo nendres, įrengė tinklinio aikštelę, kuri jau apžėlė invaziniais viena-mečiais skaisčiais, iškasė net tvenkinį šalia ežero. Gamtos pertvarkymo planas, matyt, buvo grandio-zinis, bet jau trejetas metų jokios rekreacijos čia nėra. O gamtinė pakrantė labai pažeista. Blogiausia, kad iškirsti paežerės krūmai, kur gyveno paukščiai. O juodalksnių pavėsyje prisodinta pušelių. Niekur dar nematytas toks vaizdas – pušis sodinti visiška-me pavėsyje. Aišku, kad visos jos tą pačią vasarą nudžiūvo, pušelė be saulės neauga. O prie juodalks-nių prikalti dekoratyvūs inkilai šviečia kaip visiško neišmanymo liudininkai: pirma, matyt, reikia sunai-kinti pakrantės paukštelio buveines, o paskui iškel-ti inkilus. Šitaip vienas prie kito surikiuoti inkilai galėtų privilioti nebent bendruomeninius varnėnus, tikrai ne paežerės sparnuočius. Beje, yra inkilų, skir-tų pelėdoms, kurios niekada neperės tokioje atvi-roje ežero pakrantėje. Būtų gerai, jei naujasis šios pakrantės šeimininkas pasidomėtų miškininkystės ir ornitologijos abėcėle.

Henrikas GUDAVIČIUS

Musteikos mokyklai 100 metų

1918 metais Tadas Ivanauskas kartu su Honorata Ivanauskiene paliko visas gundančias didmiesčių galimybes ir atvyko į nuošalų Musteikos kaimą. Apsigyveno jiedu Jono ir Rožės Miškinių sodyboje ir įkūrė čia mokyklą. Mokykla gyvavo nepilnus metus, nes Lenkijos okupuotame krašte lietuviškos mokyklos buvo slopinamos. Lenkai greitai pajuto, kad Musteikoje kažkas vyksta, nes ne vien medžioklėmis tuo metu užsiėmė Tadas Ivanauskas, tuo labiau Honorata Ivanauskiene, kuri ir buvo tikroji mokytoja. Todėl mokykla buvo greitai panaikinta, o Ivanauskai turėjo skubiai išvykti. Visa tai prisimindami, musteikiškiai šį rugpjūtį suruošė šventę.

Sujudimas Astos Žūkaitės, kuri yra dabartinė trobos šeimininkė, namuose prasidėjo dar anksčiau, tuomet, kai buvo vykdomas didelis kaimo medinės architektūros atnaujinimo projektas. Dabar visa troba yra atnaujinta, netgi trobos vidines sienas Asta pasistengė atnaujinti autentiškai, todėl po baltu tinku dabar slepiasi ir senos, ir naujos pušinės balanos, kurios užteptos moliu. Didžiausiais šventės akcentais tapo ne tik atnaujinta troba ir atkurta klasė, kurioje pamokos vyko ir po Antrojo pasaulinio karo. Dar didesnio dėmesio šį sykį susilaukė vaidinimas, kurio režisierė Ona Drobelenė aktorystės meno mokėsi tame pačiame Peterburge, iš kurio po sėkmingų studijų kažkada pargrįžo ir Ivanauskai. O vaidinimo dalyviais tapo musteikiškiai.

Musteikos mokyklos istoriją, regis, nėra taip sunku atkurti, nes yra išlikę daug užrašų, apie tai savo

prisiminimuose rašė Tadas Ivanauskas ir mokyklos šeimininkų Miškinių sūnus Jonas, kuris po emigracijos gyveno Amerikoje. Apie tai rašė ir Musteikos metraštininkas Vincas Gaidys, yra ir nesenai išleista Danutės Valionytės knyga „Honorata“. Apie pokario mokyklą gerai prisimena visą savo amžių čia mokytojavusi Danutė Genserauskaitė, kuri taip pat buvo viena iš renginio ir vaidinimo dalyvių. Šventėje dalyvavo ir metus Musteikoje mokytojavusi Bronė Averkienė.

Vaidinimas į buvusį mokyklos kiemą sutraukė didelį pulką žiūrovų, tiek vietinių, tiek iš toliau atkeliavusių. Tai, kas vaidinimo metu vyko scenoje ir užkulisuose, galima būtų apibūdinti kaip kūrybinę šventę, pasidarytą ir sau, ir kitiems. Nors repetuojama buvo ne itin daug – vieną savaitę beveik kasdieną, tačiau režisierė Ona Drobelenė po vaidinimo suprato, kad ir tiek užtenka, kai žmonės užsidegė idėja. Labai gražiai į savo vaidmenis įsijautė visi, tiek maži, tiek dideli. Svarbiausius vaidmenis – Tadą ir Honoratą Ivanauskus suvaidino Žymantas Morkvėnas su žmona Vaiva Janulyte. Nors kartais atrodė, kad jie ir nebevaidina, nes Tado Ivanausko – Žymanto Morkvėno pamokos vaikams tiek repetacijų, tiek vaidinimo metu tapdavo tikromis pažintinėmis pamokomis, o Vaiva tiesiog sukurta Honoratos vaidmeniui.

Šventės metu buvo organizuota ir ekskursija, kurią vedė Inga Krasuckienė. Musteikiškiai paruošė gausias vaišes, atvyko puikūs muzikantai – Gintaras Augustinavičius iš Krūminių ir Petras Akstinas iš Matuizų. Didelį darbą organizuojant šventę padarė Onutė Grigaitė, o pagrindiniai šventės organizatoriai buvo kaimo bendruomenė „Musteikos pirkia“ su jos vadovu Stanislavu Malūnavičiumi.

Prieš renginį buvo pasvajojama, kad vaidinimą galės pamatyti ir kitų scenų žiūrovai, bet po vaidinimo ne tik režisieriui tapo aišku, kad to pakartoti neįmanoma. O kas bus toliau? Scenos rekvizitus kaimas turi, dalis jų sudėta po buvusios grybinės stogu. Galima svajoti ir toliau, tuo labiau, kad svajonės dažnai pildosi.

Romas NORKŪNAS

„Sakmė apie Musteikos mokyklą“ vaidinama Musteikos kaime.
Romo NORKŪNO nuotrauka 2018 m.

„Šiu ženklų pergalėsi“

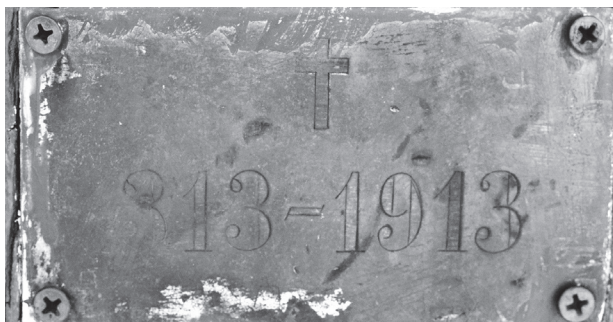
Senose prieškario, kaip ir sovietmečio nuotraukose matyti, kad priešais Merkinės bažnyčios šventoriaus tvorą, dešiniau nuo varpinės stovėjo aukštas kryžius su užrašu „ŠIU ŽENKLŲ PERGALĖSI“.

313 m. Imperatorius Konstantinas Romos gyventojams suteikė visišką tikėjimo laisvę. Pasibaigė ilgas šimtmečius trukęs krikščionių persekiojimas, jiems buvo grąžinti nusavinti pastatai, bažnyčios turtas. Praėjus šešiolikai amžių, tai datai paminėti priešais Merkinės bažnyčią 1913 m. buvo pastatytas kryžius. Greičiausiai tai buvo padaryta kunigo Kazimiero Ribikausko, palikusio ryškų pėdsaką Merkinės istorijoje, rūpesčiu. Jis 1911 – 1934 buvo Merkinės klebonu. Kryžius priešais šventorių išstovėjo maždaug iki 1980 m. Dabar kryžiaus toje vietoje jau nėra, bet jis niekur nedingo, o stovi šventoriuje, kai rėję prie pietinių bažnyčios vartelių.

Antanas Ašmena (1954 g.) pasakojo, kad jo tėvas Antanas Merkinės bažnyčioje zakristijonu dirbo nuo 1954 metų. Pradėjo dar prie kunigo Sidaro (Vytautas Sidaras), o baigė prie kunigo Kęstučio Kazlausko. „O tas kryžius prieš bažnyčią ilgai stovėjo, kiek save prisimenu. Kartą po Šv. Onos atleidų, tuo metu Merkinėj Čiurlionis ir Laskauskas kunigavo, čia buvo didelės muštinės. Gal aštuoni perlojiškai pavaidyt bandė, tai merkiniškiai jiems kailin gerai davė, aplupo, tai jie *migam* davė ciongo iš Merkinės.¹ O kai jau viskas aprimę buvo, vienas jaunas pribėgęs stumtelėjo tų kryžių, ar tai tyčia, ar ne – neaišku, bet kryžius ėmė ir nugriuvo. Jau papuvęs buvo. Tai mes tą kryžių prie klebonijos į ūkinį namelį nunešėm. Jei-gu ne užrašas, tai būtų mums sudeginę, o prie kunigo Roko tų kryžių nušveitėm ir pastatėm prie vartelių. Pats su švitrinium popierium šveičiau, o dažė mano brolis Kazys ir aš.“

Algimantas ČERNIAUSKAS

¹Merkinis Mindaugas Barysas pasakojo, kad sovietmečiu muštinės tarp perlojiškių ir merkiniškių vyko ne kartą, o baigėsi tada, kai Merkinės vyrai perlojiškius uždarė parai kultūros namų katilinėje. Ar tai buvo tos pačios muštinės, jis pasakyti negalėjo.

Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus Vilniuje direktorius Eugenijus Peikštenis atsiuntė Merkinės bažnyčios nuotrauką iš savo kolekcijos. Nuotraukoje, kuri daryta 1940 – 1945 metais matyti ne tik kryžius, stovintis priešais bažnyčią, bet ir apatinėje frontono nišoje stovinti skulptūra. Kas tai per skulptūra, kol kas nežinome.

Tai bene seniausias medinis kryžius Merkinės apylinkėse. Ne kartą kritęs, ne kartą trumpintas, jis vis dar stovi Merkinės bažnyčios šventoriuje, šalia vartelių primindamas Romos imperatoriaus Konstantino pripažintą tikėjimo laisvę ir kunigo Kazimiero Ribikausko švietėjišką veiklą Merkinėje. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka.

Gintarės ČERKAUSKAITĖS nuotrauka.

Vasaros drugiai

Eugenijus Peikštenis, vasarojantis kaime, nufotografavo jo žmonos Meilės Mančiagirėje pamatytą akiniuotąjį sfinksą. Šis drugys savo išskirtinę išvaizdą naudoja atsiginti nuo į jo gyvybę besikėsinančių priešų, o iš šio žalio vikšro, beskanaujančio Čepkelių raisto viržius, išsirius naktinis drugys mažoji saturnija, kuri priešų gąsdinimui turi net keturias „akis“, o nufotografavo ją Gintarė Čerkauskaitė.

Meilės PEIKŠTENIENĖS nuotrauka.

Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka.

VISAIS metų laikais graži yra dzūkų šilų ir panemunių gamta. Dzūkijoje dar gyvuoja senoviniai kaimai, senieji amatai ir verslai. Mūsų darbuotojai Jums padės suprasti svarbiausią Dainavos krašto savybę – etnokultūra gyva gali būti tikrai tada, kai senolio poringei pritaria čia pat almantis šaltinis. Brangusis lankytojai, atvykęs į šį kraštą, gerbk ir tausok jo taurų grožį.

Išsamią informaciją apie Dzūkijos nacionalinį parką ir Čepkelių valstybinį gamtinį rezervatą visi svečiai gali sužinoti lankytojų centruose:
Marcinkonyse: Miškininkų g. 61, Marcinkonys, LT - 65303, Varėnos r., tel. 8 310 44466, 8 672 46388 elektroninis paštas: info@dzukijosparkas.lt
Merkinėje: Vilniaus g. 3, Merkinė, LT - 65334, Varėnos r., tel. 8 310 57245, 8 672 46275
 Elektroninis paštas: merkine@dzukijosparkas.lt
<https://www.facebook.com/Dzukijos.Nacionalinis.Parkas/>
 „Šalčinį“ rasite ir interneto tinklalapyje www.cepkeliai-dzukija.lt

ŠALČINIS

Adresas: Vilniaus g. 3,
Merkinė, LT - 65334, Varėnos r.
Tiražas 1500 egz.

Redkolegija: H. GUDAVIČIUS,
A. ČERNIAUSKAS, M. LAPELĖ,
R. NORKŪNAS
Maketuotojas: V. ČERNIAUSKAS

Spausdino UAB „Albagrafija“
Pulko g. 96, LT - 62133, Alytus
Tel. 8 315 74140
El. p. alba@infoseka.lt

ISSN 2351-6267